

## Turizm Etkisi Altındaki Tarihi Sokaklarda Koruma Çalışmaları: Kuşadası Örneği<sup>1</sup>

*Conservation Studies on Historical Streets Under Effects of Tourism: Case of Kuşadası*

Süleyman Burçak ÇIKIKÇI<sup>a</sup> ve Rabia Nur BİLEKLİ<sup>a</sup>

<sup>a</sup> Yüksek Lisans Öğrencisi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Mimari Restorasyon ABD, İzmir, Türkiye.

### Özet

Turizm her ne kadar tarihi dokunun bulunduğu alanlarda ekonomik kalkınma aracı olarak görülse de özellikle kitle turizmi, yasal koruma önlemlerinin geç alındığı yerlerde tarihi dokuyu bozmaktadır. Koruma ile ilgili yasal önlemlerin geç alındığı, dolayısıyla kitle turizmin tarihi dokuya zarar verdiği örneklerden biri de Kuşadası'dır. 1989 yılında turizm merkezi seçilmiş ve kitle turizmin etkisiyle Kaleiçi'nin düzlüğünde konumlanan tarihi doku zarar görmüş ve konut işlevini tamamen kaybetmiştir.

Çalışma kapsamında Kuşadası'nda turizmin gelişmesinin etkileri incelenmiş, müdahale ve değişimler gözlenmiştir. Kuşadası Kentsel Sit Alanı içerisinde tarihi dokusunu ve işlevini kısmen korumuş olan Anıt Sokak ve Aslanlar Caddesi çalışma alanı olarak seçilmiştir. Analizler küresel salgın koşulları nedeniyle cephe özellikleri üzerinden yapılmıştır. Bulgular tarihi dokunun değerlendirilmesine dayanmaktadır. Bu kapsamda tescili yapılan binaların diğerlerine göre daha fazla yıkıldığı görülmüştür. İşlev değişikliği; kitle turizmi ve kentsel gelişmeyle yerel kullanıcıların değişmesinden kaynaklanmaktadır.

Sonuç olarak bu çalışma, kentsel sit içerisinde kalan ve kısmen özgün doku ve işlevini koruyan Anıt Sokak ve Aslanlar Caddesi'nde sağlıklaştırma ve yeniden işlev çalışması ile halkın katılımını sağlayan bir öneride bulunmuştur.

**Anahtar Kelimeler:** Kuşadası, Tarihi Binalarda İşlevlendirme, Kitle turizmi.

### Makale Bilgisi

Geliş Tarihi 21.08.2021

Kabul Tarihi 16.12.2021

### Sayı Editörü

Sağbetullah MERİÇ

### Abstract

Tourism is considered as a means of economic development in areas where historical urban site is seen. But mass tourism disrupts the historical fabric of the city in places where legal protection measures are taken late. One of the examples is Kuşadası where mass tourism damages the historical fabric. In 1989, it was selected as a touristic center and the Inner castle began to lose its authentic historical fabric due to mass tourism. In this context, the aim of the study is to suggest rehabilitation of streets and adaptive re-use where the authentic features can be observed in historical urban site and contribution to tourism.

In the scope of study, the effects of Tourism Development in Kuşadası were examined and intervention and changes are observed. After that, Anıt Street and Aslanlar Street were selected as the case study area, are preserved the historic fabric. Analyses were made that considered the features of the facade without entering the interior of the buildings due to the pandemic condition. The findings are based on the evaluation of the authentic fabric. In this context, it was observed that the buildings which are registered were more destroyed than other ones. One of the reasons for the loss of authenticity is the change of local users due to the impact of mass tourism.

Kuşadası, which is under effects of mass tourism, is threatened by both tourism effects and lack of maintenance and repair, although it preserves its authenticity partially. In conclusion, proposals for the rehabilitation of streets and adaptive re-use of the historic building on the Anıt Street and Aslanlar Street with the participation of local people, are important in terms of preservation of the case study area.

**Keywords:** Kuşadası, Adaptive Reuse, Mass Tourism.

### Sorumlu Yazar

Süleyman Burçak Çıkıkcı

[burcackcikici@gmail.com](mailto:burcackcikici@gmail.com)

### Önerilen Atf:

Çıkıkcı, S. B. ve Bilekli, R. N. (2021). Turizm Etkisi Altındaki Tarihi Sokaklarda Koruma Çalışmaları: Kuşadası Örneği. *Journal of Academic Tourism Studies*, 2(2): 127-134.

1. ITCAC'21 kapsamında sözlü bildiri olarak sunumu yapılmıştır.

## 1. GİRİŞ

Kuşadası, Aydın'nın Ege Denizi'ne kıyısı olan ve 5000 yıllık geçmişi olan bir ilçesidir. Venedik ve Cenevizliler katkısıyla gelişmiştir (Tokuçoğlu ve Eskin, 2014). Ayrıca Osmanlı döneminde de kale, kervansaray ve liman; bölgenin coğrafi konumu ve potansiyelleri ve büyüme hızı göz önünde bulundurularak 17. yüzyılın başlarında inşa edilmiştir (Faroqhi, 1993: 146). 1950'lere kadar tarım ve balıkçılıkla ilgilenen bir kasaba olan Kuşadası; 1963 yılında limanın büyütülmesiyle turizme dayalı hızlı bir dönüşüm geçirmiştir (Güney ve Somuncu, 2018). Ardından bölgenin 1970'lerde Turizm Bakanlığı tarafından turizm bölgesi ilan edilmesi bölgenin hızlıca gelişmesine ve dönüşmesine sebep olmuştur (Madran ve Özgönül, 2005). Turizm etkinliklerinin plansız bir şekilde yürütülmesi Kuşadası'nda ekonomik, kültürel ve sosyal açıdan değişikliklere sebep olmuştur. Beraberinde getirdiği olumsuz çevre etkileri, fiziksel yapıya da yansımış, ilçenin sahip olduğu geleneksel doku tahrip olmaya başlamıştır (Üçer, 2011: 5).

Kuşadası kentsel sit alanı kitlesel turizmin tarihi çevredeki etkisini gözlemlemek için örnek teşkil etmektedir. Kuşadası Koruma Amaçlı İmar Planı'nın kapsamı genel olarak geleneksel yapı ve sokakların rehabilitasyonuna odaklanmış olmasına rağmen; uygulaması tam olarak gerçekleştirilememiştir (Yönetken, 2018: 28). Bu açıdan Kuşadası kentsel sit alanı kitlesel turizmin tarihi çevredeki etkisini gözlemlemek için örnek teşkil etmektedir ve çalışma alanı kentsel sit içerisindeki Anıt Sokak ve Aslanlar Caddesi olarak belirlenmiştir. Her iki sokakta diğer tarihi sokaklara göre kıyaslandığında daha az müdahale görmüştür. Süreç içerisinde turizmle birlikte fonksiyonu ve kullanıcı profili değişen yapılar yine turizmdeki olumsuz gelişmelerle birlikte önemini kaybederek terkedilme tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır.

Mimari öğeler, bulundukları çevrede geleneksel dokuları oluşturmakta ve geçmiş-bugün-gelecek arasında köprüler kuran açık hava müzeleri olarak algılanmaktadırlar (Üçer, 2011: 5). Kentlerin kimliği sahip olduğu kültür varlıkları ve tarihi değerleriyle bir bütünü oluşturmaktadır. Mevcut değerlerin korunması için tercih edilen yöntemlerden biri olan kültür rotaları, tarihi, kültürel, somut ve somut olmayan miras öğelerinin keşfedilmesine fırsat oluşturur (Öztürk vd., 2020: 148). Kültür rotaları bölgenin tanınabilir olmasında ve koruma bilinci oluşturulmasında önemli bir işleve sahiptir (Cojocariu, 2015). Tarihi çevreleri koruma yöntemlerinden bir diğeri de sokak sağlıklılaştırma çalışmalarıdır. Sokak sağlıklılaştırma çalışmaları öncelikle nitelikli yapıların belgelendirmelerinin yapılmasına olanak sağlamaktadır; ayrıca tarihi çevrenin fiziksel, sosyal ve kültürel korunmasına ya da şartların iyileştirmesine katkıda bulunur (Altınörs Çırak, 2017). Sokak sağlıklılaştırma projeleri tarihi yapıların korunmasını, alanda yaşayan kişilerin çağdaş yaşam konforundan yararlanmasını, kent estetiğinin artırılmasını ve yerel halkta koruma bilinci düzeyinin artmasını kolaylaştırmaktadır (Çelik ve Demirtaş, 2019: 666). Sokak sağlıklılaştırma çalışmaları kültür rotalarının bilinirliğine katkı sağlarken bölgede bulunan âtil durumdaki yapıların kamulaştırılması ya da yeni fonksiyonlar verilmesi de bölgenin bilinirliğini artırarak, koruma bilincine katkıda bulunur. Yerel halkın tarihi çevrelerin koruma çalışmalarına dahil edilmesi, kültürel ve sosyal düşüncelerinin önemsenmesi ve çevreyi benimsemesi korumaya katkı sağlamada önemlidir (Elnokaly ve Elseragy, 2013: 32).

Bu bağlamda çalışmanın amacı, kentsel sit içerisinde kalan; özgün dokunun ve konut işlevinin yer yer gözlemlenebildiği, turizm etkisi altındaki Kuşadası'nda bulunan Anıt Sokak ve Aslanlar Caddesi'nin, turizme katkısını sağlarken; özgün dokunun korunmasında rol oynayacak yeni işlev ve düzenlemelerle kent dinamiğine dahil edilmesinin önerilmesidir.

## 2. YÖNTEM

Araştırmanın ana materyalini Kuşadası kentinde bulunan Anıt Sokak ve Aslanlar Caddesi ve etkileşim içerisinde olduğu Tarihi Kaleiçi oluşturmaktadır. Bu alanın seçilme nedeni; Kuşadası kentsel sit alanı içerisinde yer alması, çalışma alanında tescilli yapıların bulunması, diğer tarihi sokaklarla kıyaslandığında daha az müdahaleye sahip olması, merkezi konumda yer alması ve turizmdeki olumsuz gelişmelerle birlikte önemini kaybederek terkedilme tehlikesi altında olmasıdır. Ek olarak; Kuşadası Belediyesi'nden elde edilen 1994 yılı Koruma Amaçlı İmar Planı,

arazi çalışması sürecinde elde edilen fotoğraflar ile tarihi kent dokusuna ait eski fotoğraflar da materyal olarak kullanılmıştır. Ön literatür taraması sonucunda incelediğimiz (Altınörs Çırak, 2017; Çelik ve Demirtaş, 2019; Elnokaly ve Elseragy, 2013; Öztürk vd., 2020) araştırmalar doğrultusunda çalışma yöntemi 5 farklı aşama ile tanımlanmıştır. Bunlar giriş, kuramsal, analiz, değerlendirme ve öneri aşamalarıdır. İlk aşama giriş aşamasıdır ve bu aşama ön araştırma ve gözlemleri içermektedir. Bu aşamada ön araştırma sonucunda problem tanımı yapılarak arazide Kuşadası kentsel sitindeki ön gözlem ile çalışma alanı, kapsamı ve amacı belirlenmiştir. Kuramsal aşama detaylı literatür ve arşiv araştırması sonrasında detaylı arazi çalışmasını kapsar. Belediyeden harita talebinde bulunulmuştur. Foto grafik belgeleme, veri toplama, sözlü tarih çalışmaları öncelikli alan çalışmaları olmuştur. Analiz aşamasında kuramsal çalışmalar sonrası hazırlanmış envanter kartları ile tekrar arazi gezisi yapılmış, harita altlığına veriler işlenmiştir. Sonrasında verilerin dijitalle aktarımı gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmalar sonrası çalışma alanı iki farklı sokak üzerinde 85 parselde odaklanmıştır. Çalışmada parselin takibini kolaylaştırmak adına binanın yeri ve tescil durumunu aktaran kodlama sistemi geliştirilmiştir.

**Tablo 1.** Kodlama Sistemi

Sokak Adı	Tescil Durumu	Sokak Üzerindeki Sırası
A (Anıt Sokak)	R (Tescilli – Registered)	1
S (Aslanlar Caddesi)	U (Tescilsiz –Unregistered)	12

Dolu-boş, yapım tekniği, kat adedi, değişim gibi analiz başlıkları oluşturulup; alan gezisi sırasında sokak kesitleri, sokak silüetleri ve cephe çizimleri yapılmıştır. Mimari eleman ve ada-parcel ilişkilerini içeren sınıflandırma tablosu oluşturulmuştur. Küresel salgın koşullarından dolayı yapılan çalışmalar cepheler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Değerlendirme aşamasında değerler ve problemler farklı ölçeklerde sınıflandırılmıştır. Son aşama olan öneri aşamasında tarihi çevre için farklı ölçeklerde koruma önerileri geliştirilmiş ve bu önerileri içeren bir çalışma planı ve müdahale önceciliği planı hazırlanmıştır. Mevcut yaşıntıyı ve tarihi çevredeki koruma çalışmalarını desteklemek adına terkedilmiş yapılara yeni işlevler önerilmiştir. Öneriler, mevcutta belediyenin hazırlamış olduğu Tarih ve Kültür Rotaları Etap1 – Kaleiçi rotasına eklenen bir rota önerisi ile tamamlanmıştır.

### 3. BULGULAR (ANALİZ)

Anıt Sokak ve Aslanlar Caddesi'nde yapılan çalışmalar kapsamında elde edilen sonuçlar farklı analiz başlıklarında incelenerek kesiktirilmiştir.

- Dolu Boş-Değişim Analizi: Analiz sonucunda, birçok geleneksel binanın yıkılmasıyla boşlukların oranının arttığı gözlemlenmiştir. Evlerin ana kitleleri sokak üzerindedir. Arkalarında bahçeler yer almaktadır.
- Bina Kimliği- Yapı durumu: Bu kesişim analizi acil korumaya ihtiyaç duyan yapıları göstermektedir. Tescilli yapılar genellikle yapısal olarak çok iyi durumda değildir. Geleneksel teknikle inşa edilen binaların çoğu ve yeni binalar iyi durumdadır.
- Yapım Tekniği-Yapı Durumu Analizi: Yapım teknikleri ve durum analizleri kesişimde bakıma ihtiyaç duyan yapılar belirlenmiştir. Yığma ve ahşap karkas sistem ile inşa edilen yapıların çoğu bakım ve onarıma ihtiyaç duymaktadır.
- Yapı Kullanımı-Yapı durumu Analizi: Konut olarak kullanılan binaların birçoğu iyi durumdadır. Terk edilmiş binaların çoğunluğu kötü veya orta durumdadır.
- Kat Sayısı-İnşaat Teknikleri Analizi: Kat sayısı ile inşaat teknikleri kesiktirilerek birçok 2 katlı yapının yığma ve ahşap karkas sistemin birlikte kullanıldığı gözlemlenmiştir.

- Yapı Kullanımı-Cephe Değişim Analizi: Bu kesişim analizi ile konutların %1'inin restore edildiği, büyük çoğunluğunun çok fazla dönüşüm geçirdiği ve %20'sinin özgünlüğünü koruduğu gözlemlenmiştir. Kullanılmayan bazı yapılarda ve konut kullanımı olan yapıların küçük bir bölümünde kütle kaybı olmuştur.
- Giriş Kapılarının Konumu-Cephe Organizasyon Analizi: Cephe organizasyonu giriş kapısına göre değerlendirildiğinde birçok tescilli ve geleneksel yapının asimetrik düzene sahip olduğu gözlemlenmiştir.

#### 4. TARTIŞMA (DEĞERLENDİRME)

Bu aşamada çalışma alanının değerleri ve problemleri farklı ölçekler üzerinden tanımlanarak alanın değerlendirilmesi yapılmıştır.

##### 4.1. Değerler

Değerler; çevre ve yapı ölçeği olarak iki farklı ölçekte incelenmiştir.

###### Çevre Ölçeği

- Çalışma alanının, Aslanlar Caddesi üzerindeki tarihi okul yapısı ile başlayıp Anıt Sokağın sonundaki sokak çeşmesi ile bitmesi ve iki farklı büyüklükteki yeşil alanı barındırması; çevre ölçeğinde alanın değerleri olarak tanımlanmıştır. Osmanlı 19.yy. dönemine ait konut mimarisi ve özgün yerleşim dokusunu korumuş olması tarihi değer olarak tanımlanmıştır. Konut kullanımının devam etmesi de değer olarak belirtilmiştir.

###### Yapı Ölçeği

- Özgün mimari elemanlar, yapısal sistemleri (Yığma ahşap karkas sistem) ile korunmuş yapı tipolojileri belge değeri olarak ele alınmıştır. Özgün süsleme elemanları (*Çatı kuşu*<sup>1</sup>, Sarioğlu Evi ahşap süslemeleri, vb.) da estetik ve eşsizlik değeri olarak tanımlanmıştır.



Aslanlar Caddesi 72 Ada 1-13 Parseller



Aslanlar Caddesi 41 Ada 20-23 Parseller  
Aslanlar Caddesi 42 Ada 19-24 Parseller

Görsel 1. Aslanlar Caddesi Sokak Silüeti

##### 4.2. Problemler

Problemeler beş farklı ölçekte incelenmiştir.

###### Kurumsal Ölçek

- 1994 yılında yapılan Koruma Amaçlı İmar Planının doğru uygulanmaması ve güncelliğini yitirmiş olması Kuşadası Kentsel sitindeki temel problemlerdendir.
- Denetimlerin yetersiz yapılması, yapılanların da uygulanmamış olması alanı tehdit eden problemler arasındadır.

<sup>1</sup> *Çatı Kuşu:* Kuşadası evlerinin özgün saçak altı süslenmesidir. Her ustaya göre kuş motifi değişmektedir. Genelde köşelerde konumlanmaktadır. Farklı motiflerle birlikte kullanıldığı da gözlemlenmektedir.

- Ulusal ölçekte gelişen kitlesel turizm politikaları ise tarihsel çevreyi dolaylı ve doğrudan etkileyen ve problem oluşturan unsurlardandır.

### Kentsel Ölçek

- Kentsel ölçekte ise eski yapılardaki terk edilmişlik; sokak güvenliği, yangın ve yıkılma gibi sorunları ortaya çıkarmaktadır. Yeşil alanların olmasına rağmen bu alanların düzenlenmelerindeki yetersizlik ve sosyo-kültürel etkinliklerin yetersizliği alanların kullanımını olumsuz etkilemektedir.
- Yerleşim alanının bulunduğu arazi yapısı ulaşılabilirlik ve erişilebilirlik problemlerini ortaya çıkarmaktadır.

### Ada/Sokak Ölçeği

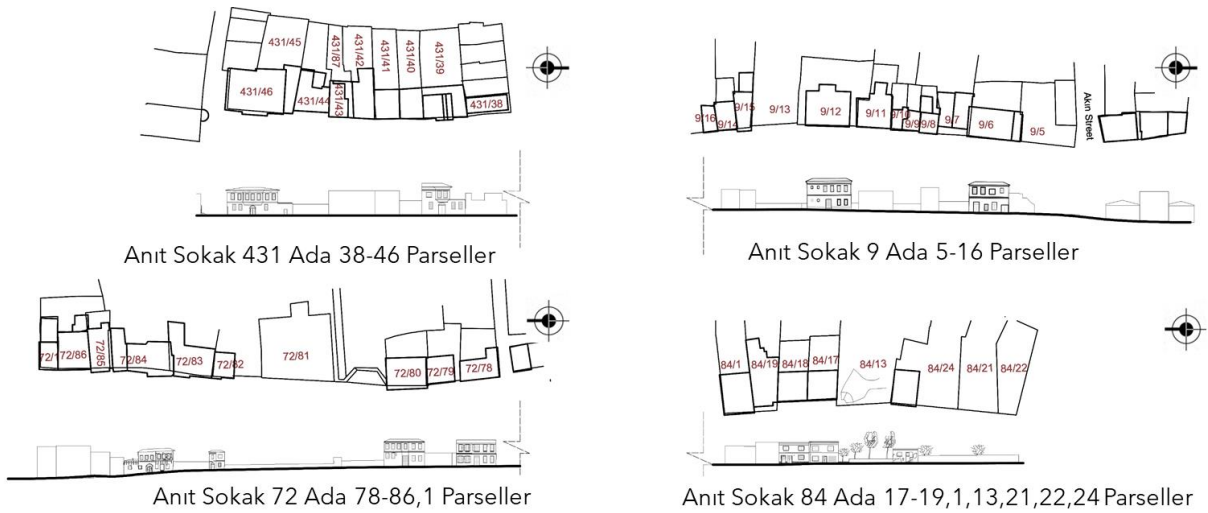
- Sokak ölçeğindeki uygulamalar özgün silueti tehdit etmektedir. (Çatı - kat eklemeleri, yıkılmış yapılar, yenilenmiş yapılar, vb.) Özgün sokak döşemelerinin yok olması bir başka özgünlük problemidir.
- Aydınlatma elemanlarının yetersizliği güvenlik problemi ve alana erişilebilirliği etkileyen ve sorun oluşturan unsurlardandır.

### Yapı Ölçeği

- Bakımsızlık ve kullanılmama kentsel ölçekte olduğu gibi yapı ölçeğinde yıkılmayı da etkileyen sorunlardandır. Yedi tarihi yapı bu sebepten yıkılmıştır. Aynı zamanda yapısal bütünlüğün bozularak risk oluşturmaları da alandaki problemlerden biridir. Cephe düzenlerindeki (Çıkmaların kaldırılması, kat eklenmesi, vb.), cephe karakterinde etkili olan özgün elemanlardaki değişimler (çatı kuşu\*) özgünlüğü etkileyen bir diğer problemlerdendir.

### Sosyal ve Kültürel Ölçek

- Anıtsal nitelikteki yapıların işlevini kaybetmesi Anıt Sokağın sonundaki çeşmenin ve Aslanlar Caddesi üzerinde kitarihi okulun işlevini kaybetmesi alandaki sosyalliği etkilemektedir.
- Somut olmayan değerlerin kaybolması ve kaybolma riski problemler arasındadır. (Boyacılar Meydanı, geleneksel ürünlerin kaybolması, vb.)



Görsel 2. Anıt Sokak Sokak Silüeti

- Yerel kullanıcıların/sahiplerin değişmesi bazı yapılardaki özgün kullanımı etkilemiş, kimi zamanda kayıplara neden olmaktadır.

### 4.3. Değerlendirme

Aslanlar Caddesi: Mevcutta yer alan altyapı elemanları (elektrik telleri ve kabloları, lamba direkleri, klima üniteleri, tabelalar, vb.) tarihi dokuya uyumsuz ekler olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak, yapıların birçoğunun cephesinde dökülme, nemlenme problemi ve uyumsuz değişiklikler öncelikle dikkat çekmektedir. Ek olarak birkaç yapıda strüktürel problemlerin varlığı yapılara büyük bir risk oluşturmaktadır. Güney silüetinde dört tane restorasyon müdahalesi görmüş olan yapı bulunmasına rağmen (72 Ada, 1-13 parseller), bu yapıların cephelerinde çatlama, kabarma, dökülme gibi bozulmalar gözlenmektedir.

Anıt Sokak: Mevcutta yer alan altyapı elemanları (elektrik telleri ve kabloları, lamba direkleri, klima, tabelalar) tarihi dokuya uyumsuz ekler olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak, yapıların birçoğunun cephesinde dökülme, nemlenme problemi ve uyumsuz değişiklikler öncelikle dikkat çekmektedir. Yapıların bazılarında yapısal sorunlar vardır ve bunlardan yedisinin üst örtüleri çökmüştür. Genel olarak, kütle ve cephe organizasyonu korunmuştur, ancak yapısal bozulmalar ve malzeme bozulmaları vardır. Anıt Sokak'ta Kuşadası'nın kentsel tarihi dokusuna uyumsuz ve bu dokunun karakterini bozan birçok yeni yapı varlığı gözlenmektedir.

## 5. ÖNERİLER

Öneriler üç farklı ölçek üzerinden oluşturuldu. Bu kapsamda müdahale önceliği planı, iş planı, tescil ve yeniden işlevlendirme önerisi geliştirildi.

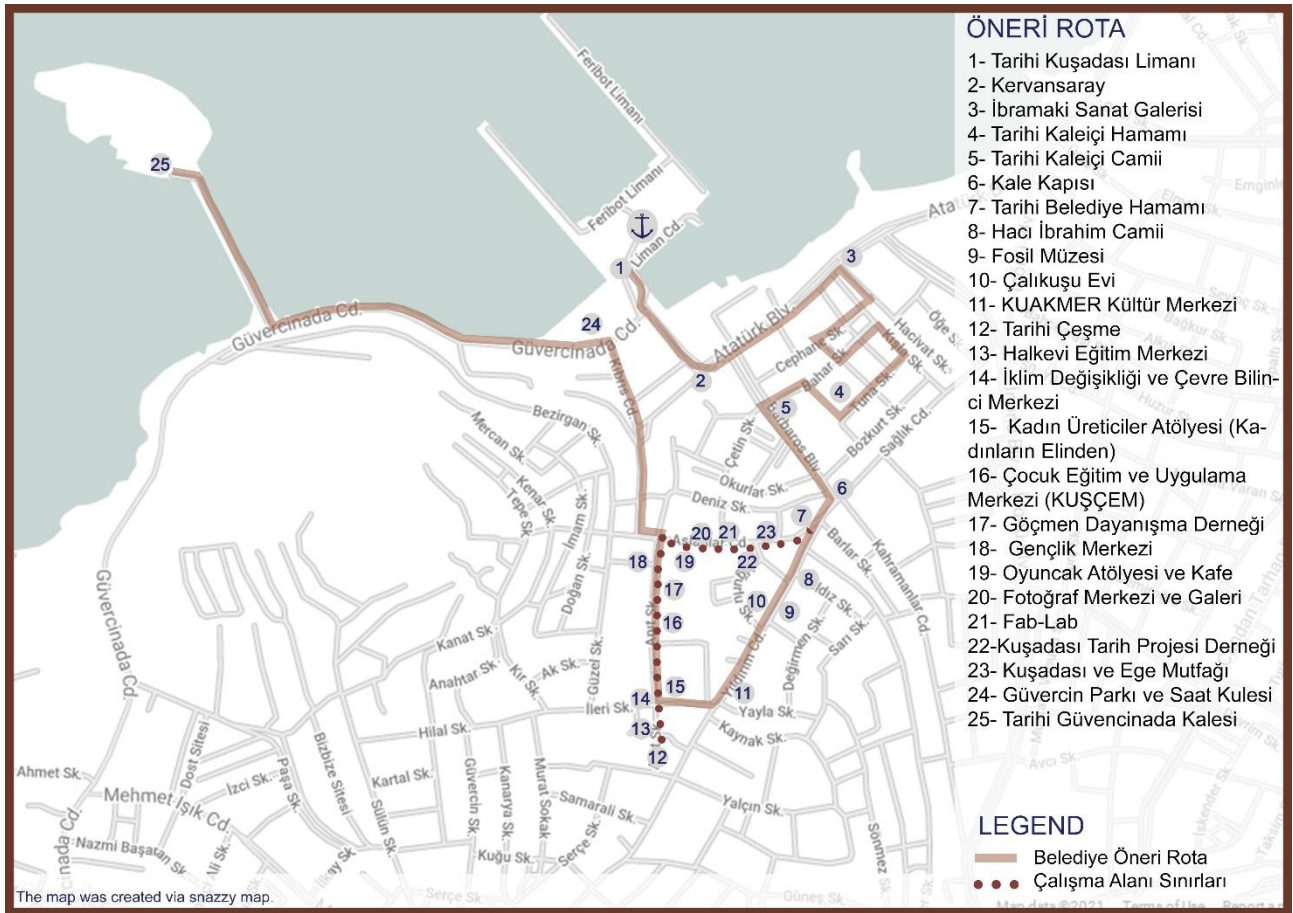
STK'ların ve kamu kuruluşlarının (kamu-özel) birlikte çalışabileceği bir organizasyonun kurulmalıdır. 1994 yılına tarihlenen koruma amaçlı imar planının değişimi için öneri getirilmelidir. Üniversiteler ve koruma kurullarının yapacağı çevresel bazdaki koruma çabaları desteklenmelidir. Üyesi olduğu Tarihi Kentler Birliği (TKB) ve ÇEKÜL ile iş birliği yapılmalıdır. Tarihi çevrenin teknolojik gelişmeler ile sunumunun yapılması desteklenmelidir. Paydaşların Kuşadası Belediyesi, Aydın Büyükşehir Belediyesi, Kuşadası Valiliği, yerel STK'lar, Adnan Menderes Üniversitesi ve yerel halk olarak belirlenmesi kurumsal önerileri kapsamaktadır.

Boyacılar Meydanı yeniden düzenlenmelidir. Sokaklara girişler belirli saatler arasında sınırlandırılmalıdır. (Araçlar saat 8'den sonra alana giriş yapabilir.) Küçük boyutlu acil durum araçlarının kullanılması teşvik edilmelidir. Aydınlatma yetersizliği giderilmelidir. Özgün zemin kaplamasının sürekliliği sağlanmalıdır. Yerel gıda üretiminin ve tanıtımının desteklemesine katkıda bulunulmalıdır. Binalara veya parsellere yapılan uygunsuz eklerin kaldırılması için çalışmalar yürütülmelidir. Yeni binaların cephe düzenlerindeki açıklıkların oranları geleneksel binalara benzer olması çevre ölçeğinde sunulan önerilerdir.

Çeşme onarılmalı ve yeniden kullanıma açılmalıdır. Acil müdahale gerektiren binalara gerekli görülen güçlendirmeler yapılmalıdır. Geleneksel tekniklerle inşa edilmiş, yapısal sorunu olmayan yapıların bakımının yapılması ve onarılması desteklenmelidir. Eşsizlik değerine sahip cephe elemanlarının yenilenmesi sağlanmalıdır. Geleneksel ve nitelikli olarak kabul edilen yapılara tescil önerisinin getirilmesi için çalışmalar yürütülmelidir. Cephe düzeni değişimlerinin özgün haline dönüştürülmesi sağlanmalıdır. Yenileme, yeniden yapım, güçlendirme gibi müdahaleler uygun görülen yapılara uygulanmalıdır ve tüm bunlar parsel ve bina ölçeğinde getirilecek öneriler olarak tanımlanmalıdır.

Çalışma Planı hazırlanırken ilk olarak Anıt Sokak ve Aslanlar Caddesi için İzmir Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü'ne ve Aydın KUDEB'e, üniversiteler tarafından yapılan çalışmaların sunumu gerçekleştirilmelidir. Ardından Aydın Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Bölge Müdürlüğü'nden müdahale kararları için onay alınmalıdır. Daha sonra Bütçe desteği için GEKA'ya (Güney Ege Kalkınma Ajansı) veya Aydın Büyükşehir Belediyesi ve Kuşadası Belediyesi'ne başvurulmalıdır. Akabinde müdahale kararlarının uygulanması için projenin ihalesi yapılmalı ve sonrasında, başvuru sürecine kadar mülk sahiplerinin izni alınarak gerekli görülen evler kamu binası olarak yeniden işlevlendirilmek üzere kamulaştırılmalıdır.





Bu süreçte tarihi çevre koruma projesini tanıtmak için mahalle veya sokak sakinleri ile toplantılar gerçekleştirilmelidir.

Son olarak yapılan çalışmaların sürdürülebilirliğini sağlamak adına KUDEB veya Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü tarafından seçilen sorumlu ekip tarafından düzenli olarak uygulamalar izlenmelidir. İlk adım bir ay sürecek ve bittiğinde iki aya yakın sürecek olan ikinci adım başlamalıdır. İkinci adım bittiğinde, üçüncü, dördüncü ve beşinci adımlar aynı anda başlayabilir ve bittikten sonra altıncı ve son adım başlayacak ve yaklaşık altı ay sürecektir. Düzenli olarak izleme çalışmaları gerçekleştirilmelidir.

Binalara yapılacak müdahaleler üç dereceye bölünmüştür. Birinci derece müdahale, yıkılmış ve yıkılma riski olan binaların yanı sıra terk edilmiş binaları da içerir. İkinci derece müdahale strüktürel olarak orta durumda olan binalardan ve terk edilmiş binalardan oluşur. Üçüncü derece müdahale, iyi durumda olup bakım eksikliği olan binaları kapsamaktadır.

## 6. SONUÇ

Sokağın genel dokusunu korumak ve kimliğini kaybetmemek için, bugün konut olarak kullanılan binalarda fonksiyonun devamlılığı önerilmiştir. Daha çok terkedilmiş yapılara yeni fonksiyonlar getirilmekte ve bu doğrultuda; geleneklerin sürekliliğini sağlamak için, Kuşadası ve Ege Mutfağı, Kadın Elinden gibi organizasyonların alana dahil edilmesi desteklenmektedir. Kullanıcı profili göz önüne alınarak kamuya açık hale getirilmesi planlanan terk edilmiş binaların yeniden işlevlendirilmesi önerilmiştir. Koruma bilincinin sürdürülebilirliği göz önüne alınarak bazı dernek ve kuruluşların çalışma alanı içinde yer alması önemsenmiştir.

Belirtilen rota, belediye tarafından Kaleiçi ve yakın çevresi için önerilen bir rotadır. Mevcut güzergâh, Anıt sokağın bir bölümünü de kapsamaktadır. Aslanlar Caddesi'nin de mevcut rotaya dahil edilerek çalışma alanımızda önermiş olduğumuz yeni işlevlerle rotanın sürdürülebilirliği öngörülmüştür. Kentsel sit içerisinde kalan; özgün dokunun ve konut işlevinin yer yer

gözlemlenebildiği, turizm etkisi altındaki Anıt Sokak ve Aslanlar Caddesi'nin, turizme katkısını sağlarken; özgün dokunun korunmasında rol oynayacak yeni işlev ve düzenlemelerle kent dinamiğine dahil edilmesi önerilmiştir.

## Kaynakça

- Altınörs Çırak, A., (2017). An Experience of Consensus Building and Collaboration in Implementation of Planning Decisions: The Story of İzmir Kemeraltı Street Rehabilitation Studies. *Journal of Planning*, 27(3): 286-302.
- Çelik, D. ve Demirtaş, D. (2019). Kentsel Tarihi Çevrelerde Sokak Sağlıklaştırma Çalışmaları: Bartın Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 9: 664-673.
- Cojocariu, S. (2015). The Development of Cultural Routes: A Valuable Asset For Romania. *Procedia Economics And Finance*, 32: 959-967.
- Elnokaly, A. ve Elseragy, A. (2013). Sustainable Heritage Development: Learning From Urban Conservation of Heritage Projects In Non Western Contexts. *European Journal Of Sustainable Development*, 2(1): 31-54.
- Faruqi, S. (1993). *Osmanlı'da Kentler ve Kentliler: Kent Mekânında Ticaret, Zanaat ve Gıda Üretimi, 1550-1650*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Güney, İ. ve Somuncu, M. (2018). Kuşadası'nda turizmin Yaşam Döngüsü: Mekânsal ve Toplumsal Öğeler üzerinden bir değerlendirme. *Türk Coğrafya Dergisi*, 71: 101-116.
- Madran, E. ve Özgönül, N. (2005). Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması. *Tmmob Mimarlar Odası*, 22(3): 1361-1369.
- Binan, C., Ş. ve Çiftçi, A. (ed.) (2020) *YTÜ Mimarlık Fakültesi Rölöve- Restorasyon Yüksek Lisans Programı Kuşadası Koruma ve Belgeleme Çalışmaları 2015-2017*. Kuşadası: Kuşadası Belediyesi Yayınları.
- Kuşadası Belediyesi (2010) *Kuşadası Envanteri*, Kuşadası Belediyesi Yayını.
- Öztürk, S., Işınkaralar, Ö., Yılmaz, D. ve İhtiyar, M. (2020). Koruma Yaklaşımı Olarak Tarihi Bir Güzergâhın Kültür Rotasına Dönüştürülmesi: Kastamonu Örneği. *Tutar Turizm ve Araştırma Dergisi*, 9(2): 144-159.
- Şerifoğlu, A. G., Esengil, R., ve Özkan, Ü. (Ed.). (2006). *Kuşadası doğal ve kültürel kimliğini yeniden kazanıyor (2)*. Antalya: Siyah Grafik Matbaacılık.
- Şerifoğlu, A. G., Sürücü, B., Kutbay, L. ve Aran, B. (Ed.). (2017). *Kuşadası Tarih, Kültür ve Doğa Rotaları*, Kuşadası Belediyesi Yayınları.
- Tokuçoğlu, M., B. ve Eskin, E. (2014.) *Kuşadası Rant Politikaları ve Liman*. İstanbul: Kalkedon Yayınevi.
- Üçer, N. (2011). Tarihi Dokuların Sürdürülebilirliğinde Turizm Kaynaklı Değişimlerin Etkileri Kuşadası Camii Kebir ve Dağ Mahallerleri Örneği. (*Yüksek Lisans Tezi*) İzmir; Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yönetken, E. E. (2018). Evaluation Of Current Conservation Activities In Kuşadası Urban Site In Partial (*Yüksek Lisans Tezi*) İzmir; İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Mimarlık Fakültesi.